

עיונים לפרשת כי תשא עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבריה, משרדי המרכז רח' יוחנן בן זכאי 6 טבריה, טלפקס- 04-6790632

לשאלות, הערות והארות info@harambam.org.il

לעילוי נשמת אסתר בת רחמה

התיקון לחטא העגל

הרב שאולי גרינפלד

"ישיבה היא מקום השכינה, זוהי מצווה מיוחדת של מקום לתורה. כתוב שמשה רבנו לקח את האוהל, 'והיה כל מבקש ה'.' **ישיבת 'מבקשי ה'.** אחרי מתן תורה. היה גם ר"מ אחד מצוין – 'ויהושע בן נון נער, לא ימיש מתוך האוהל'³. גילוי מיוחד של תורה."

בשביל לחזור ולרומם את העם, צריך קודם כל לפתוח ישיבה. העלייה הרוחנית של העם, חייבת לבוא מתוך בית המדרש. מתוך מקום שמיועד להתמסרות ללימוד תורה.

הפעולה הבאה שנוקט משה רבינו, היא תפילה לה' שהשכינה תשרה רק על עם ישראל:

"ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלווא בלכתך עמנו, ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה"⁴.

אם נתבונן בבקשתו של משה, נוכל לשים לב שישנן כאן שני בקשות: בקשה על משה רבינו, ובקשה על עם ישראל. משה רבינו מבקש 'ונפלינו **אני ועמך**'. הפלאה למשה, והפלאה לכל העם.

כפילות זו, חוזרת על עצמה גם בסוף הפרשה, בתשובתו של ה' למשה:

"ויאמר ה' אל משה, כְּתָב לְךָ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, כִּי עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּרַתִּי אֶתְּךָ בְּרִית וְאֶת יִשְׂרָאֵל"⁵.

משה רבינו ביקש שתי 'הפלאות': 'הפלאה' למשה, ו'הפלאה' לעם ישראל, ובתשובה הקדוש ברוך הוא כורת שתי בריתות: ברית עם משה וברית עם ישראל.

לאחר חטא העגל, משה רבינו נוקט במספר פעולות, שנועדו לאפשר לעם ישראל להמשיך בדרכו, על אף המשבר הנורא. וכך כתוב¹:

"ומשה יקח את האֶהָל ונטה לו מחוץ למחנה, הרחק מן המחנה, וקרא לו אהל מועד, והיה כל מבקש ה' יֵצֵא אֶל אֶהָל מוֹעֵד אֲשֶׁר מֵחוּץ לַמַּחֲנֶה."

מהו אותו 'אהל מועד', אשר צריך למשוך אליו את מבקשי ה'? אומר התרגום אונקלוס: 'מִשְׁכַּן בֵּית אוֹלְפָנָא'. משכן לְבֵית לימוד. וכן כתב גם רש"י בפירושו:

"והיה קורא לו אהל מועד, הוא בֵּית וְעַד למבקשי תורה".

כלומר, 'מועד' הוא מלשון וְעַד, מקום שמיועד להתכנסות. מתכנסים שם מבקשי ה' ותורתו.

'אהל מועד' מוזכר גם בתחילת הפרשה, כאשר התורה מייעדת אליו את תרומת מחצית השקל. שם מתרגם אונקלוס: 'אהל מועד - מִשְׁכַּן זְמָנָא'. הרי ששם 'מועד' הוא במובן של 'זמן', כמו שנאמר במאורות²:

"והיו לאתת ולמועדים ולימים ושנים".

ואילו כאן, 'מועד' הוא מלשון התוועדות והתאספות.

הרי שה'אהל מועד' שאנו עוסקים בו, אינו המשכן, אלא **בית מדרש**. ישיבה חדשה שמשה רבינו פותח. ישיבת 'מבקשי ה''. מרן ראש הישיבה, והרב הראשי לישראל, הגר"א שפירא זצ"ל, היה נוהג לשנן באזנינו:

שמות שם, י"א.	3
שמות שם, ט"ז.	4
שם ל"ד, כ"ז.	5

שמות ל"ג, ז.	1
בראשית א, י"ד.	2

אשר ילכו לפנינו. הלכו לחפש להם משאות נפש אשר ינחום. לא הלכו לחפש את עצמם, **לא חשבו לתקן את עצמם**, אלא הלכו לחפש אלהים. הם לעצמם היו שלמים בתכלית, דרישות כלפיהם עצמם לא הרגישו, ונוצר להם האלהים גם כן במתכונת שלמותם הם: 'שור אוכל עשב'¹¹ - שור היודע לאכול ולנגח. וכאן באה הדרישה: 'פסל לך'¹². אין לך בן אדם ליצור לך אלהים, אין לך לחפש תורות חדשות. פסול לך רק את לוחותיך, **פסול לך את לבך, פסול מהאבן לב בשר**. יהא הלב לוח הניתן לכתיבה, המוכשר לקלוט, ואז היה בטוח כי מכתב האלקים יכתב עליו, ודבר האלקים תשמענה אזניך".

חטא העגל היה תוצאה של חוסר הבנה בצורך להתרומם. בהשתקעות במחשבה שאני בסדר, ורק את האלוהים צריך 'להסדיר'. בית המדרש כל עניינו לרומם את האדם למבט של תורה. הגמרא במסכת פסחים¹³ מספרת:

"רב יוסף ביומא דעצרתא אמר: עבדי לי עגלא תלתא. אמר: אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא?".

[רב יוסף היה רגיל לומר בחג השבועות: הכינו לי לסעודת החג, עגל משולש (כלומר: בשר משובח), כיון שביום זה יש לי שמחה מיוחדת, שהרי אם לא הייתי לומד תורה, לא הייתי שונה משאר האנשים המסתובבים ברחוב שקוראים להם כמוני יוסף].

לרב יוסף היתה שמחה מיוחדת ביום מתן תורה. התורה הפכה אותו לאדם אחר. ומוסיף שם רש"י שלושה מילים: "שלמדתי תורה ונתרוממתי".

התורה מרוממת את האדם. נותנת לו מבט ממקום אחר על העולם. ולכן דווקא בית המדרש הוא התיקון לחטא העגל.

מה פשרה של בקשה זו? וכי משה רבינו עסוק בלבקש גדולה לעצמו?! ובכלל, כיצד כל זה שייך למאמציו של משה רבינו לשקם את העם אחרי המשבר של חטא העגל?

מרן ראש הישיבה זצ"ל, עמד על קושיא זו בשיחותיו שנדפסו בספר 'עת לכל חפץ'. וכך מובא שם⁶:

"ניתן להסביר שאין זו כריתת ברית עם משה רבנו בלבד, אלא הברית נכרתה עם משה רבנו כנותן התורה, והיא קיימת עם כל לומדי התורה שתורתם אומנותם והם מסורים לתורה".

הברית שמשה רבינו מבקש, כביכול לעצמו, אינה אלא המשך ישיר להקמת ישיבת 'מבקשי ה'. משה רבינו מבקש שתהיה ברית מיוחדת עם בני הישיבות, עמלי התורה.

ללימוד התורה בבית המדרש, ישנה חשיבות מיוחדת, ולכן גם הלכות משלו. וכך כתב הרמב"ם⁷:

"אין ישנים בבית המדרש. וכל המתנמנם בבית המדרש חכמתו נעשית קרעים קרעים, וכן אמר שלמה בחכמתו: 'וקרעים תלביש נומה'⁸. ואין משיחין בבית המדרש אלא בדברי תורה בלבד, אפילו מי שנתעטש אין אומרים לו 'רפואה' בבית המדרש, ואין צריך לומר שאר הדברים".

אחד מכללי הנימוס הוא, שכאשר מישהו מתעטש, מאחלים 'לבריאות'. אך בבית המדרש, כותב הרמב"ם, אנו מוותרים על נימוס זה, על אף שמדובר בסך הכל במילה אחת, כדי לא לפגוע בהקדשת כל הזמן והריכוז ללימוד התורה. בית המדרש צריך להיות כולו קודש להתמסרות ללימוד תורה.

מדוע מזהה משה רבינו את הפתרון למשבר חטא העגל דווקא בבית המדרש? נתבונן בדבריו של מרן ראש הישיבה הגר"ש ישראלי זצ"ל, באחת מדרשותיו לחודש אלול⁹:

"עם מתן הלוחות הראשונים אמרו¹⁰: 'עשה לנו אלהים

6	עמ' כ"ד.	11	תהילים ק"ו, כ.
7	תלמוד תורה ד, ט.	12	שמות ל"ד, א.
8	משלי כ"ג, כ"א.	13	ס"ח.
9	שיח שאול לימים נוראים עמ' כ"ט.		
10	שמות ל"ב, א.		